

Informatika 1

2. előadás: Absztrakt számítógépek és gépi kód

Wettl Ferenc prezentációjának felhasználásával

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

2017-09-12

Turing-gép

- A Turing-gép egy $M = \langle Q, \Gamma, b, \Sigma, \delta, q_0, F \rangle$ hetes, ahol

Turing-gép

- A Turing-gép egy $M = \langle Q, \Gamma, b, \Sigma, \delta, q_0, F \rangle$ hetes, ahol
- Q az *állapotok* nem üres halmaza,

Turing-gép

- A Turing-gép egy $M = \langle Q, \Gamma, b, \Sigma, \delta, q_0, F \rangle$ hetes, ahol
- Q az *állapotok* nem üres halmaza,
- Γ a *szalag ábécé* véges, legalább két elemű halmaza,

- A Turing-gép egy $M = \langle Q, \Gamma, b, \Sigma, \delta, q_0, F \rangle$ hetes, ahol
- Q az *állapotok* nem üres halmaza,
- Γ a *szalag ábécé* véges, legalább két elemű halmaza,
- $b \in \Gamma$ az *üres szimbólum* (az egyetlen jel, amiből végtelen sok lehet a szalagon),

- A Turing-gép egy $M = \langle Q, \Gamma, b, \Sigma, \delta, q_0, F \rangle$ hetes, ahol
- Q az *állapotok* nem üres halmaza,
- Γ a *szalag ábécé* véges, legalább két elemű halmaza,
- $b \in \Gamma$ az *üres szimbólum* (az egyetlen jel, amiből végtelen sok lehet a szalagon),
- $\Sigma \subseteq \Gamma \setminus \{b\}$ a 'bemeneti jelek' halmaza,

- A Turing-gép egy $M = \langle Q, \Gamma, b, \Sigma, \delta, q_0, F \rangle$ hetes, ahol
- Q az *állapotok* nem üres halmaza,
- Γ a *szalag ábécé* véges, legalább két elemű halmaza,
- $b \in \Gamma$ az *üres szimbólum* (az egyetlen jel, amiből végtelen sok lehet a szalagon),
- $\Sigma \subseteq \Gamma \setminus \{b\}$ a 'bemeneti jelek' halmaza,
- $q_0 \in Q$ a *kezdő állapot*

- A Turing-gép egy $M = \langle Q, \Gamma, b, \Sigma, \delta, q_0, F \rangle$ hetes, ahol
- Q az *állapotok* nem üres halmaza,
- Γ a *szalag ábécé* véges, legalább két elemű halmaza,
- $b \in \Gamma$ az *üres szimbólum* (az egyetlen jel, amiből végtelen sok lehet a szalagon),
- $\Sigma \subseteq \Gamma \setminus \{b\}$ a 'bemeneti jelek' halmaza,
- $q_0 \in Q$ a *kezdő állapot*
- $F \subseteq Q$ a *végállapotok* halmaza (ekkor a gép leáll).

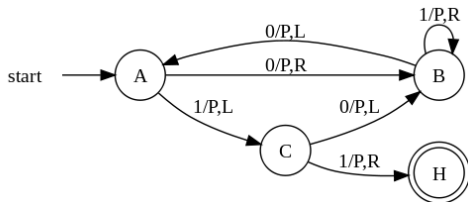
- A Turing-gép egy $M = \langle Q, \Gamma, b, \Sigma, \delta, q_0, F \rangle$ hetes, ahol
- Q az *állapotok* nem üres halmaza,
- Γ a *szalag ábécé* véges, legalább két elemű halmaza,
- $b \in \Gamma$ az *üres szimbólum* (az egyetlen jel, amiből végtelen sok lehet a szalagon),
- $\Sigma \subseteq \Gamma \setminus \{b\}$ a 'bemeneti jelek' halmaza,
- $q_0 \in Q$ a *kezdő állapot*
- $F \subseteq Q$ a *végállapotok* halmaza (ekkor a gép leáll).
- $\delta : (Q \setminus F) \times \Gamma \mapsto Q \times \Gamma \times \{L, R\}$ az *átviteli függvény* (ha nincs értelmezve, a gép leáll), ahol R a szalag jobbra, L balra mozgatást jelenti. Ez határozza meg, hogy adott bemenetre az adott állapotban mit írjon a szalagra a gép, milyen állapotba kerüljön ezután és merre mozgítsa a szalagot.

- *Church–Turing-tézis* (30-as évek) minden formalizálható probléma, ami megoldható algoritmussal, az megoldható Turing-géppel is.

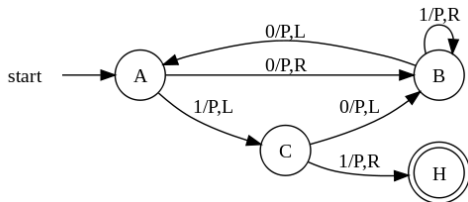
- *Church–Turing-tézis* (30-as évek) minden formalizálható probléma, ami megoldható algoritmussal, az megoldható Turing-géppel is.
- Egy számításokat és adat-manipulálásokat leíró rendszer akkor Turing teljes, ha megvalósítható benne minden Turing-gép.

- Radó Tibor, 1962, *busy beaver*: az a Turing-gép, amely adott típusú Turing-gépek közül a legtöbb nem üres jelet írja egy üres szalagra, és véges lépésben leáll.

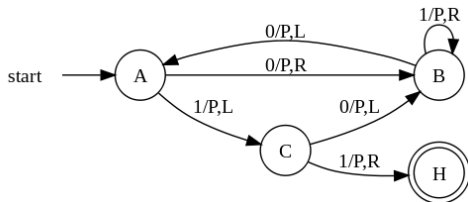
1	A	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	B	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
3	A	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
4	C	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
5	B	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
6	A	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
7	B	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
8	B	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0
9	B	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0
10	B	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0
11	B	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0
12	A	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
13	C	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0
14	H	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0

- Radó Tibor, 1962, *busy beaver*: az a Turing-gép, amely adott típusú Turing-gépek közül a legtöbb nem üres jelet írja egy üres szalagra, és véges lépésben leáll.
- $Q = \{A, B, C, \text{HALT}\}$

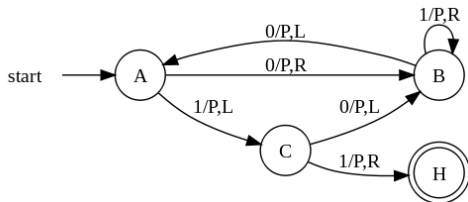
1	A	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	B	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
3	A	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
4	C	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
5	B	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
6	A	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
7	B	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
8	B	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0
9	B	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0
10	B	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0
11	B	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0
12	A	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
13	C	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0
14	H	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0

- Radó Tibor, 1962, *busy beaver*: az a Turing-gép, amely adott típusú Turing-gépek közül a legtöbb nem üres jelet írja egy üres szalagra, és véges lépésben leáll.
- $Q = \{A, B, C, \text{HALT}\}$
- $\Gamma = \{0, 1\}$

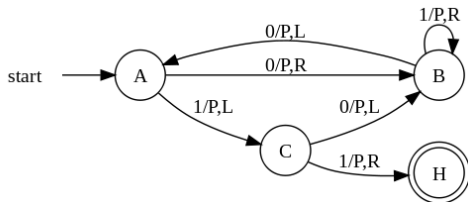
1	A	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	B	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
3	A	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
4	C	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
5	B	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
6	A	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
7	B	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
8	B	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0
9	B	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0
10	B	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0
11	B	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0
12	A	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
13	C	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0
14	H	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0

- Radó Tibor, 1962, *busy beaver*: az a Turing-gép, amely adott típusú Turing-gépek közül a legtöbb nem üres jelet írja egy üres szalagra, és véges lépésben leáll.
- $Q = \{A, B, C, \text{HALT}\}$
- $\Gamma = \{0, 1\}$
- $b = 0$ (az üres jel)

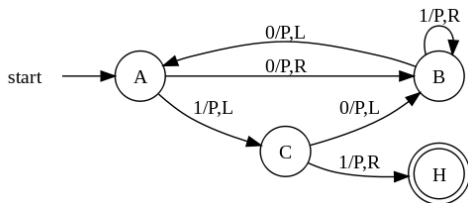
1	A	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	B	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
3	A	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
4	C	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
5	B	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
6	A	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
7	B	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
8	B	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0
9	B	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0
10	B	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0
11	B	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0
12	A	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
13	C	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0
14	H	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0

- Radó Tibor, 1962, *busy beaver*: az a Turing-gép, amely adott típusú Turing-gépek közül a legtöbb nem üres jelet írja egy üres szalagra, és véges lépésben leáll.
- $Q = \{A, B, C, \text{HALT}\}$
- $\Gamma = \{0, 1\}$
- $b = 0$ (az üres jel)
- $\Sigma = \{1\}$

1	A	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	B	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
3	A	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
4	C	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
5	B	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
6	A	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
7	B	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
8	B	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0
9	B	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0
10	B	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0
11	B	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0
12	A	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
13	C	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0
14	H	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0

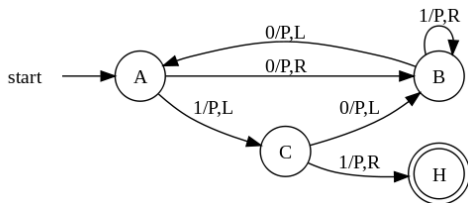
- Radó Tibor, 1962, *busy beaver*: az a Turing-gép, amely adott típusú Turing-gépek közül a legtöbb nem üres jelet írja egy üres szalagra, és véges lépésben leáll.
- $Q = \{A, B, C, \text{HALT}\}$
- $\Gamma = \{0, 1\}$
- $b = 0$ (az üres jel)
- $\Sigma = \{1\}$
- $q_0 = A$ (kezdő állapot)

1	A	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	B	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
3	A	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0
4	C	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
5	B	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0
6	A	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
7	B	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0
8	B	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0
9	B	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0
10	B	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0
11	B	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1
12	A	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0
13	C	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
14	H	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0

- Radó Tibor, 1962, *busy beaver*: az a Turing-gép, amely adott típusú Turing-gépek közül a legtöbb nem üres jelet írja egy üres szalagra, és véges lépésben leáll.

- $Q = \{A, B, C, \text{HALT}\}$
- $\Gamma = \{0, 1\}$
- $b = 0$ (az üres jel)
- $\Sigma = \{1\}$
- $q_0 = A$ (kezdő állapot)
- $F = \{\text{HALT}\}$

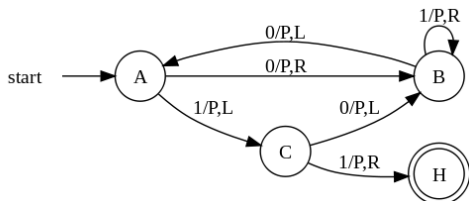

1	A	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	B	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
3	A	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
4	C	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
5	B	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
6	A	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
7	B	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
8	B	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0
9	B	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0
10	B	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0
11	B	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0
12	A	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
13	C	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0
14	H	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0

- Radó Tibor, 1962, *busy beaver*: az a Turing-gép, amely adott típusú Turing-gépek közül a legtöbb nem üres jelet írja egy üres szalagra, és véges lépésben leáll.

- $Q = \{A, B, C, \text{HALT}\}$
- $\Gamma = \{0, 1\}$
- $b = 0$ (az üres jel)
- $\Sigma = \{1\}$
- $q_0 = A$ (kezdő állapot)
- $F = \{\text{HALT}\}$
- δ táblázata:

	A	B	C
0	1RB	1LA	1LB
1	1LC	1RB	1RH

1	A	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	B	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
3	A	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
4	C	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
5	B	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
6	A	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
7	B	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
8	B	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0
9	B	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0
10	B	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0
11	B	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0
12	A	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
13	C	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0
14	H	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0

RAM-gép (random access machine)

- A RAM-gép egy természetes számokkal indexelt p programtárból és egy természetes számokkal indexelt r adattárból áll, mely induláskor csak 0-kat tartalmaz. Egy cella **1 byte** adatot tárol.

RAM-gép (random access machine)

- A RAM-gép egy természetes számokkal indexelt p programtárból és egy természetes számokkal indexelt r adattárból áll, mely induláskor csak 0-kat tartalmaz. Egy cella **1 byte** adatot tárol.
- A program végrehajtása a p_0 cellájába írt utasítással indul és egy üres utasítással zárul.

RAM-gép (random access machine)

- A RAM-gép egy természetes számokkal indexelt p programtárból és egy természetes számokkal indexelt r adattárból áll, mely induláskor csak 0-kat tartalmaz. Egy cella **1 byte** adatot tárol.
- A program végrehajtása a p_0 cellájába írt utasítással indul és egy üres utasítással zárul.
- Az adattár i -edik cellájának ($i \in \mathbb{N}_0$) tartalmát $r[i]$ vagy r_i jelöli, ami (RAM-gép esetén) csak egész szám lehet.

RAM-gép (random access machine)

- A RAM-gép egy természetes számokkal indexelt p programtárból és egy természetes számokkal indexelt r adattárból áll, mely induláskor csak 0-kat tartalmaz. Egy cella **1 byte** adatot tárol.
- A program végrehajtása a p_0 cellájába írt utasítással indul és egy üres utasítással zárul.
- Az adattár i -edik cellájának ($i \in \mathbb{N}_0$) tartalmát $r[i]$ vagy r_i jelöli, ami (RAM-gép esetén) csak egész szám lehet.
- Megengedett utasítások, ahol $z \in \mathbb{Z}$, $i, n \in \mathbb{N}_0$:

RAM-gép (random access machine)

- A RAM-gép egy természetes számokkal indexelt p programtárból és egy természetes számokkal indexelt r adattárból áll, mely induláskor csak 0-kat tartalmaz. Egy cella **1 byte** adatot tárol.
- A program végrehajtása a p_0 cellájába írt utasítással indul és egy üres utasítással zárul.
- Az adattár i -edik cellájának ($i \in \mathbb{N}_0$) tartalmát $r[i]$ vagy r_i jelöli, ami (RAM-gép esetén) csak egész szám lehet.
- Megengedett utasítások, ahol $z \in \mathbb{Z}$, $i, n \in \mathbb{N}_0$:
 $r_i \leftarrow z$

RAM-gép (random access machine)

- A RAM-gép egy természetes számokkal indexelt p programtárból és egy természetes számokkal indexelt r adattárból áll, mely induláskor csak 0-kat tartalmaz. Egy cella **1 byte** adatot tárol.
- A program végrehajtása a p_0 cellájába írt utasítással indul és egy üres utasítással zárul.
- Az adattár i -edik cellájának ($i \in \mathbb{N}_0$) tartalmát $r[i]$ vagy r_i jelöli, ami (RAM-gép esetén) csak egész szám lehet.
- Megengedett utasítások, ahol $z \in \mathbb{Z}$, $i, n \in \mathbb{N}_0$:
 $r_i \leftarrow z$
 $r_i \leftarrow r_n, r_i \leftarrow r_{r_n}$ (azaz $r_i \leftarrow r[r[n]]$),

RAM-gép (random access machine)

- A RAM-gép egy természetes számokkal indexelt p programtárból és egy természetes számokkal indexelt r adattárból áll, mely induláskor csak 0-kat tartalmaz. Egy cella **1 byte** adatot tárol.
- A program végrehajtása a p_0 cellájába írt utasítással indul és egy üres utasítással zárul.
- Az adattár i -edik cellájának ($i \in \mathbb{N}_0$) tartalmát $r[i]$ vagy r_i jelöli, ami (RAM-gép esetén) csak egész szám lehet.
- Megengedett utasítások, ahol $z \in \mathbb{Z}$, $i, n \in \mathbb{N}_0$:

$$r_i \leftarrow z$$

$$r_i \leftarrow r_n, \quad r_i \leftarrow r_{r_n} \text{ (azaz } r_i \leftarrow r[r[n]]),$$

$$r_i \leftarrow r_i \pm r_n, \quad (r_i \leftarrow r_i * r_n, \quad r_i \leftarrow r_i / r_n),$$

RAM-gép (random access machine)

- A RAM-gép egy természetes számokkal indexelt p programtárból és egy természetes számokkal indexelt r adattárból áll, mely induláskor csak 0-kat tartalmaz. Egy cella **1 byte** adatot tárol.
- A program végrehajtása a p_0 cellájába írt utasítással indul és egy üres utasítással zárul.
- Az adattár i -edik cellájának ($i \in \mathbb{N}_0$) tartalmát $r[i]$ vagy r_i jelöli, ami (RAM-gép esetén) csak egész szám lehet.
- Megengedett utasítások, ahol $z \in \mathbb{Z}$, $i, n \in \mathbb{N}_0$:

$$r_i \leftarrow z$$

$$r_i \leftarrow r_n, \quad r_i \leftarrow r_{r_n} \text{ (azaz } r_i \leftarrow r[r[n]]),$$

$$r_i \leftarrow r_i \pm r_n, \quad (r_i \leftarrow r_i * r_n, \quad r_i \leftarrow r_i / r_n),$$

p_n : ugrás az n -edik programsorra,

RAM-gép (random access machine)

- A RAM-gép egy természetes számokkal indexelt p programtárból és egy természetes számokkal indexelt r adattárból áll, mely induláskor csak 0-kat tartalmaz. Egy cella **1 byte** adatot tárol.
- A program végrehajtása a p_0 cellájába írt utasítással indul és egy üres utasítással zárul.
- Az adattár i -edik cellájának ($i \in \mathbb{N}_0$) tartalmát $r[i]$ vagy r_i jelöli, ami (RAM-gép esetén) csak egész szám lehet.
- Megengedett utasítások, ahol $z \in \mathbb{Z}$, $i, n \in \mathbb{N}_0$:

$$r_i \leftarrow z$$

$$r_i \leftarrow r_n, \quad r_i \leftarrow r_{r_n} \text{ (azaz } r_i \leftarrow r[r[n]]),$$

$$r_i \leftarrow r_i \pm r_n, \quad (r_i \leftarrow r_i * r_n, \quad r_i \leftarrow r_i / r_n),$$

p_n : ugrás az n -edik programsorra,

if $r_i = 0$ p_n : ugrás az n -edik programsorra, ha $r_i = 0$,

RAM-gép (random access machine)

- A RAM-gép egy természetes számokkal indexelt p programtárból és egy természetes számokkal indexelt r adattárból áll, mely induláskor csak 0-kat tartalmaz. Egy cella **1 byte** adatot tárol.
- A program végrehajtása a p_0 cellájába írt utasítással indul és egy üres utasítással zárul.
- Az adattár i -edik cellájának ($i \in \mathbb{N}_0$) tartalmát $r[i]$ vagy r_i jelöli, ami (RAM-gép esetén) csak egész szám lehet.
- Megengedett utasítások, ahol $z \in \mathbb{Z}$, $i, n \in \mathbb{N}_0$:

$$r_i \leftarrow z$$

$$r_i \leftarrow r_n, \quad r_i \leftarrow r_{r_n} \text{ (azaz } r_i \leftarrow r[r[n]]),$$

$$r_i \leftarrow r_i \pm r_n, \quad (r_i \leftarrow r_i * r_n, \quad r_i \leftarrow r_i / r_n),$$

p_n : ugrás az n -edik programsorra,

if $r_i = 0$ p_n : ugrás az n -edik programsorra, ha $r_i = 0$,

if $r_i > 0$ p_n : ugrás az n -edik programsorra, ha $r_i > 0$,

A RAM-gép egy „számítógépszerű” változata:

- A programtár és a memória véges,

A RAM-gép egy „számítógépszerű” változata:

- A programtár és a memória véges,
- minden memóriacella 1 byte-os, minden utasítás 2 byte-os, az első byte az utasítást, a második az operandust tartalmazza, pl.

A RAM-gép egy „számítógépszerű” változata:

- A programtár és a memória véges,
- minden memóriacella 1 byte-os, minden utasítás 2 byte-os, az első byte az utasítást, a második az operandust tartalmazza, pl.

ADD 12 jelentése: $r_0 \leftarrow r_0 + r_{12}$

A RAM-gép egy „számítógépszerű” változata:

- A programtár és a memória véges,
- minden memóriacella 1 byte-os, minden utasítás 2 byte-os, az első byte az utasítást, a második az operandust tartalmazza, pl.

ADD 12 jelentése: $r_0 \leftarrow r_0 + r_{12}$

- számítás és összehasonlítás csak a 0-dik memóriacella (és esetleg egy másik) tartalmával végezhető,

A RAM-gép egy „számítógépszerű” változata:

- A programtár és a memória véges,
- minden memóriacella 1 byte-os, minden utasítás 2 byte-os, az első byte az utasítást, a második az operandust tartalmazza, pl.

ADD 12 jelentése: $r_0 \leftarrow r_0 + r_{12}$

- számítás és összehasonlítás csak a 0-dik memóriacella (és esetleg egy másik) tartalmával végezhető,
- az utasításokat mnemonikokkal jelöljük, ezek három változata:

A RAM-gép egy „számítógépszerű” változata:

- A programtár és a memória véges,
- minden memóriacella 1 byte-os, minden utasítás 2 byte-os, az első byte az utasítást, a második az operandust tartalmazza, pl.

ADD 12 jelentése: $r_0 \leftarrow r_0 + r_{12}$

- számítás és összehasonlítás csak a 0-dik memóriacella (és esetleg egy másik) tartalmával végezhető,
- az utasításokat mnemonikokkal jelöljük, ezek három változata:
 - közvetlen: az n operandus egy szám, a műveletet azzal végezzük (jelölése az utasítás végére tett =)

A RAM-gép egy „számítógépszerű” változata:

- A programtár és a memória véges,
- minden memóriacella 1 byte-os, minden utasítás 2 byte-os, az első byte az utasítást, a második az operandust tartalmazza, pl.

ADD 12 jelentése: $r_0 \leftarrow r_0 + r_{12}$

- számítás és összehasonlítás csak a 0-dik memóriacella (és esetleg egy másik) tartalmával végezhető,
- az utasításokat mnemonikokkal jelöljük, ezek három változata:
 - közvetlen: az n operandus egy szám, a műveletet azzal végezzük (jelölése az utasítás végére tett =)
 - direkt: az n operandust memóriacímnek tekintjük és a műveletet az $r[n]$ (azaz az r_n) tartalmával végezzük,

A RAM-gép egy „számítógépszerű” változata:

- A programtár és a memória véges,
- minden memóriacella 1 byte-os, minden utasítás 2 byte-os, az első byte az utasítást, a második az operandust tartalmazza, pl.

ADD 12 jelentése: $r_0 \leftarrow r_0 + r_{12}$

- számítás és összehasonlítás csak a 0-dik memóriacella (és esetleg egy másik) tartalmával végezhető,
- az utasításokat mnemonikokkal jelöljük, ezek három változata:
 - közvetlen: az n operandus egy szám, a műveletet azzal végezzük (jelölése az utasítás végére tett =)
 - direkt: az n operandust memóriacímnek tekintjük és a műveletet az $r[n]$ (azaz az r_n) tartalmával végezzük,
 - indirekt: az n operandust egy memóriacím címének tekintjük, a műveletet az $r[r[n]]$ (azaz az r_{r_n}) számmal végezzük (jelölése az utasítás végére tett *)

Vezérlő utasítások

JUMP	n	ugrás az n -edik utasításra
JZERO	n	ugrás az n -edik utasításra, ha $r_0 = 0$
JGTZ	n	ugrás az n -edik utasításra, ha $r_0 > 0$
HALT		leállás

Aritmetikai utasítások

	<i>direkt</i>		<i>indirekt</i>		<i>közvetlen op</i>			
ADD	n	$r_0 \leftarrow r_0 + r_n$	ADD*	n	$r_0 \leftarrow r_0 + r_{r_n}$	ADD=	n	$r_0 \leftarrow r_0 + n$
SUB	n	$r_0 \leftarrow r_0 - r_n$	SUB*	n	$r_0 \leftarrow r_0 - r_{r_n}$	SUB=	n	$r_0 \leftarrow r_0 - n$
MULT	n	$r_0 \leftarrow r_0 * r_n$	MULT*	n	$r_0 \leftarrow r_0 * r_{r_n}$	MULT=	n	$r_0 \leftarrow r_0 * n$
DIV	n	$r_0 \leftarrow r_0 / r_n$	DIV*	n	$r_0 \leftarrow r_0 / r_{r_n}$	DIV=	n	$r_0 \leftarrow r_0 / n$

Adatmozgatás, IO

	<i>direkt</i>		<i>indirekt</i>		<i>közvetlen op</i>			
LOAD	n	$r_0 \leftarrow r_n$	LOAD*	n	$r_0 \leftarrow r_{r_n}$	LOAD=	n	$r_0 \leftarrow n$
STORE	n	$r_n \leftarrow r_0$	STORE*	n	$r_{r_n} \leftarrow r_0$			
READ	n	az input eszközről r_1, r_2, \dots, r_n -be olvas n számot						
WRITE	n	az output eszközre írja r_1, r_2, \dots, r_n tartalmát						

- **Gépi kód:** a számítógép processzora számára közvetlen utasításként értelmezhető „számsor”. (lásd `main.asm`)

- **Gépi kód:** a számítógép processzora számára közvetlen utasításként értelmezhető „számsor”. (lásd `main.asm`)
- Minden programozási nyelven írt kód gépi kóddá **fordul** (compile), ezt a **fordító** állítja elő (compiler).

- **Gépi kód**: a számítógép processzora számára közvetlen utasításként értelmezhető „számsor”. (lásd `main.asm`)
- Minden programozási nyelven írt kód gépi kóddá **fordul** (compile), ezt a **fordító** állítja elő (compiler).
- A gépi kódhoz közeli nyelv az **assembly**, mely mnemonikokkal teszi megjegyezhetővé a gépi kódú utasításokat. Második generációs nyelvnek számít. Az assemblyt gépi kódra fordító neve **assembler**.

- **Gépi kód**: a számítógép processzora számára közvetlen utasításként értelmezhető „számsor”. (lásd `main.asm`)
- Minden programozási nyelven írt kód gépi kóddá **fordul** (compile), ezt a **fordító** állítja elő (compiler).
- A gépi kódhoz közeli nyelv az **assembly**, mely mnemonikokkal teszi megjegyezhetővé a gépi kódú utasításokat. Második generációs nyelvnek számít. Az assemblyt gépi kódra fordító neve **assembler**.
- A **regiszter** a processzor gyorsan írható-olvasható, speciális feladatokat elvégző, 1-2-szavas tárolói.

- **Gépi kód**: a számítógép processzora számára közvetlen utasításként értelmezhető „számsor”. (lásd `main.asm`)
- Minden programozási nyelven írt kód gépi kóddá **fordul** (compile), ezt a **fordító** állítja elő (compiler).
- A gépi kódhoz közeli nyelv az **assembly**, mely mnemonikokkal teszi megjegyezhetővé a gépi kódú utasításokat. Második generációs nyelvnek számít. Az assemblyt gépi kódra fordító neve **assembler**.
- A **regiszter** a processzor gyorsan írható-olvasható, speciális feladatokat elvégző, 1-2-szavas tárolói.
 - Címregiszter: a memória adott címét tárolja.

- **Gépi kód:** a számítógép processzora számára közvetlen utasításként értelmezhető „számsor”. (lásd `main.asm`)
- Minden programozási nyelven írt kód gépi kóddá **fordul** (compile), ezt a **fordító** állítja elő (compiler).
- A gépi kódhoz közeli nyelv az **assembly**, mely mnemonikokkal teszi megjegyezhetővé a gépi kódú utasításokat. Második generációs nyelvnek számít. Az assemblyt gépi kódra fordító neve **assembler**.
- A **regiszter** a processzor gyorsan írható-olvasható, speciális feladatokat elvégző, 1-2-szavas tárolói.
 - Címregiszter: a memória adott címét tárolja.
 - Utasításszámláló: a következő parancs címe.

- **Gépi kód:** a számítógép processzora számára közvetlen utasításként értelmezhető „számsor”. (lásd `main.asm`)
- Minden programozási nyelven írt kód gépi kóddá **fordul** (compile), ezt a **fordító** állítja elő (compiler).
- A gépi kódhoz közeli nyelv az **assembly**, mely mnemonikokkal teszi megjegyezhetővé a gépi kódú utasításokat. Második generációs nyelvnek számít. Az assemblyt gépi kódra fordító neve **assembler**.
- A **regiszter** a processzor gyorsan írható-olvasható, speciális feladatokat elvégző, 1-2-szavas tárolói.
 - Címregiszter: a memória adott címét tárolja.
 - Utasításszámláló: a következő parancs címe.
 - Lebegőpontos regiszter (FPR): tört számokkal számol.

- **Gépi kód:** a számítógép processzora számára közvetlen utasításként értelmezhető „számsor”. (lásd `main.asm`)
- Minden programozási nyelven írt kód gépi kóddá **fordul** (compile), ezt a **fordító** állítja elő (compiler).
- A gépi kódhoz közeli nyelv az **assembly**, mely mnemonikokkal teszi megjegyezhetővé a gépi kódú utasításokat. Második generációs nyelvnek számít. Az assemblyt gépi kódra fordító neve **assembler**.
- A **regiszter** a processzor gyorsan írható-olvasható, speciális feladatokat elvégző, 1-2-szavas tárolói.
 - Címregiszter: a memória adott címét tárolja.
 - Utasításszámláló: a következő parancs címe.
 - Lebegőpontos regiszter (FPR): tört számokkal számol.
 - Vektor regiszter: egyszerre több számmal végzi el ugyan azt.

- **Gépi kód:** a számítógép processzora számára közvetlen utasításként értelmezhető „számsor”. (lásd `main.asm`)
- Minden programozási nyelven írt kód gépi kóddá **fordul** (compile), ezt a **fordító** állítja elő (compiler).
- A gépi kódhoz közeli nyelv az **assembly**, mely mnemonikokkal teszi megjegyezhetővé a gépi kódú utasításokat. Második generációs nyelvnek számít. Az assemblyt gépi kódra fordító neve **assembler**.
- A **regiszter** a processzor gyorsan írható-olvasható, speciális feladatokat elvégző, 1-2-szavas tárolói.
 - Címregiszter: a memória adott címét tárolja.
 - Utasításszámláló: a következő parancs címe.
 - Lebegőpontos regiszter (FPR): tört számokkal számol.
 - Vektor regiszter: egyszerre több számmal végzi el ugyan azt.
- **utasítás készlet:** milyen műveleteket lehet végezni az adott processzoron.

- **Gépi kód:** a számítógép processzora számára közvetlen utasításként értelmezhető „számsor”. (lásd `main.asm`)
- Minden programozási nyelven írt kód gépi kóddá **fordul** (compile), ezt a **fordító** állítja elő (compiler).
- A gépi kódhoz közeli nyelv az **assembly**, mely mnemonikokkal teszi megjegyezhetővé a gépi kódú utasításokat. Második generációs nyelvnek számít. Az assemblyt gépi kódra fordító neve **assembler**.
- A **regiszter** a processzor gyorsan írható-olvasható, speciális feladatokat elvégző, 1-2-szavas tárolói.
 - Címregiszter: a memória adott címét tárolja.
 - Utasításszámláló: a következő parancs címe.
 - Lebegőpontos regiszter (FPR): tört számokkal számol.
 - Vektor regiszter: egyszerre több számmal végzi el ugyan azt.
- **utasítás készlet:** milyen műveleteket lehet végezni az adott processzoron.
 - x86

- **Gépi kód:** a számítógép processzora számára közvetlen utasításként értelmezhető „számsor”. (lásd `main.asm`)
- Minden programozási nyelven írt kód gépi kóddá **fordul** (compile), ezt a **fordító** állítja elő (compiler).
- A gépi kódhoz közeli nyelv az **assembly**, mely mnemonikokkal teszi megjegyezhetővé a gépi kódú utasításokat. Második generációs nyelvnek számít. Az assemblyt gépi kódra fordító neve **assembler**.
- A **regiszter** a processzor gyorsan írható-olvasható, speciális feladatokat elvégző, 1-2-szavas tárolói.
 - Címregiszter: a memória adott címét tárolja.
 - Utasításszámláló: a következő parancs címe.
 - Lebegőpontos regiszter (FPR): tört számokkal számol.
 - Vektor regiszter: egyszerre több számmal végzi el ugyan azt.
- **utasítás készlet:** milyen műveleteket lehet végezni az adott processzoron.
 - x86
 - ARM

1. Hogy működik a Turing-gép?

1. Hogy működik a Turing-gép?
2. Melyik Turing-gépre írt programokat nevezünk dolgos hódoknak?

1. Hogy működik a Turing-gép?
2. Melyik Turing-gépre írt programokat nevezünk dolgos hódoknak?
3. A RAM-gép Turing-teljes?

1. Hogy működik a Turing-gép?
2. Melyik Turing-gépre írt programokat nevezünk dolgos hódoknak?
3. A RAM-gép Turing-teljes?
4. Mi a különbség a direkt és az indirekt gépi utasítás között?

1. Hogy működik a Turing-gép?
2. Melyik Turing-gépre írt programokat nevezünk dolgos hódoknak?
3. A RAM-gép Turing-teljes?
4. Mi a különbség a direkt és az indirekt gépi utasítás között?
5. Mik a regiszterek, soroljon fel néhányat.

1. Hogy működik a Turing-gép?
2. Melyik Turing-gépre írt programokat nevezünk dolgozó hódoknak?
3. A RAM-gép Turing-teljes?
4. Mi a különbség a direkt és az indirekt gépi utasítás között?
5. Mik a regiszterek, soroljon fel néhányat.
6. Mi a gépi kód, az assembly és az assembler?

1. Hogy működik a Turing-gép?
2. Melyik Turing-gépre írt programokat nevezünk dolgozó hódoknak?
3. A RAM-gép Turing-teljes?
4. Mi a különbség a direkt és az indirekt gépi utasítás között?
5. Mik a regiszterek, soroljon fel néhányat.
6. Mi a gépi kód, az assembly és az assembler?
7. Mi a memória tartalma az alábbi RAM-program végrehajtása után?

1	LOAD=	5
2	STORE	1
3	STORE*	1
4	JZERO	7
5	LOAD=	2
6	MUL	1
7	HALT	